

CKO JAARVERSLAG 2019



Amsterdam, 18 mei 2020

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	CKO en samenvatting werkzaamheden	5
3.	Toelichting op de werkzaamheden CKO	7
4.	Bijlage met begrippen en afkortingen	10

1. Inleiding

1.1. Aanleiding verslag

Op grond van artikel 17, lid 1 van het Reglement Kwaliteitsonderzoek NO-REA (RKON) dient het College Kwaliteitsonderzoek (CKO) jaarlijks aan het Bestuur verslag uit te brengen omtrent zijn werkzaamheden, waaronder een geanonimiseerd overzicht van de onderzoeken. Dit document bevat het verslag van het CKO over het jaar 2019.

Het verslag heeft mede tot doel gevolg te geven aan het gestelde in artikel 17, lid 2 van het RKON. Hierin is bepaald dat het Bestuur op basis van dit verslag de leden informeert over de werkzaamheden van het CKO en geaggregeerde en geanonimiseerde uitkomsten van de onderzoeken.

1.2. Achtergrond kwaliteitsonderzoeken

Op grond van de Statuten (art. 3.1) bevordert NOREA de kwaliteit van de beroepsuitoefening door de leden, voor zover deze beroepsuitoefening binnen het vakgebied, IT-auditing, valt of daaraan raakt. Eén van de middelen die NOREA daartoe volgens de Statuten (art. 4.1.c.) aanwendt is het stellen van regels in de vorm van reglementen, richtlijnen en besluiten over, onder meer, het gedrag en de beroepsuitoefening.

De IT-auditor, en daarmee de IT-auditorganisatie waarin de IT-auditor werkzaam is, moet om tot kwalitatief hoogwaardige diensten te komen, beschikken over een effectief stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen zoals vastgelegd in het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN). Het RKBN vormt daarmee de basis van het toetsingskader voor het uitvoeren van kwaliteitsonderzoeken. Deze kwaliteitsonderzoeken zijn uitgewerkt in het RKON.

NOREA acht, naast de kwaliteitsbevorderende maatregelen voor de uitvoering van opdrachten, een effectief onderzoek naar de naleving van de vigerende normen voor de beroepsuitoefening door IT-auditors, als sluitstuk van het streven naar kwaliteitsbevordering, van belang. Het onderzoek wordt uitgevoerd door onafhankelijke collega-IT-auditors met inachtneming van in Nederland algemeen aanvaarde normen en de internationale regelgeving zoals die is uitgevaardigd door de International Federation of Accountants (IFAC).

1.3. Doelstelling kwaliteitsonderzoeken

De kwaliteitsonderzoeken hebben tot doel het vaststellen dat de opzet, het bestaan en de werking van het door de leiding van de IT-auditorganisatie opgestelde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen voldoet aan het RKBN, de Statuten, Reglementen en Richtlijnen van NOREA.

1.4. Reikwijdte kwaliteitsonderzoeken

Het onderzoek richt zich op de door de IT-auditorganisatie verrichte professionele diensten die betrekking hebben op assurance en advies, waarbij

gedurende de eerste cyclus van onderzoeksactiviteiten (2013–2018) de nadruk is gelegd op de assurancefunctie. Door het bestuur is in december 2018 voorgesteld om met ingang van 2019 ook adviesopdrachten daadwerkelijk in het kwaliteitsonderzoek te betrekken. Daarbij ligt de nadruk van het onderzoek op de ‘organisatorische randvoorwaarden’ van de opdracht zoals het kwaliteitshandboek, de opdrachtbevestiging en de eisen die aan de rapportage en documentatie worden gesteld. Ook wordt daarbij gelet op het risico van ‘onbedoelde assurance’ door foutief gebruik van termen als zekerheid, controle, oordeel, conclusie, etc. in de rapportage.

2. CKO en samenvatting werkzaamheden

2.1. Taakstelling CKO

Het CKO is conform het gestelde in artikel 5 lid 2 RKON belast met de uitvoering van de kwaliteitsonderzoeken.

2.2. Samenvatting werkzaamheden

De werkzaamheden waren in het verslagjaar vooral gericht op:

- Het afronden van de onderzoeken bij organisaties die in 2018 zijn geselecteerd voor het onderzoek, waarmee door de NOREA een aanvang is gemaakt met de 2^e vierjaarlijkse cyclus van het kwaliteitsonderzoek.
- Bovendien zijn met ingang van 2019 ook praktijken met adviesopdrachten (op grond van de opgave van werkzaamheden over 2018) aan de selectie van uit te voeren onderzoeken toegevoegd.

Het CKO heeft in de verslagperiode vier maal vergaderd. Tijdens deze vergaderingen is met name aandacht besteed aan:

- Discussie over de doelstellingen van het kwaliteitsonderzoek en aanscherping van de inrichting en reikwijdte (ook i.v.m. adviesopdrachten) mede in relatie tot andere onderzoeken van de verwante beroepsorganisaties;
- Een update van de documentatie en vragenlijsten;
- De uitvraag van werkzaamheden, de informatie/interpretatie van de reacties van de leden en het informeren/onderzoeken van RE's van de onderzochte organisaties;
- de noodzakelijke capaciteit en trainingsbehoefte voor de daadwerkelijke uitvoering van de onderzoeken;
- de lopende onderzoeken, de voortgang, bevindingen, conclusies en (concept-)rapporten in dat verband, waarbij ook afstemming plaatsvindt over de weging en oordeelsvorming inzake de bevindingen en/of aanbevelingen.

De inhoud van deze activiteiten wordt in hoofdstuk 3 verder toegelicht. Daarnaast is de jaarlijkse training- en instructiebijeenkomst met de onderzoekers voorbereid, welke is gehouden op donderdag 18 april 2019.

2.3. Samenstelling CKO

De samenstelling van het College Kwaliteitsonderzoek is in 2019 enigszins gewijzigd: ing. B.A.M. de Jongh RE EMITA is toetreden tot het NOREA-bestuur en heeft daarom zijn CKO-lidmaatschap beëindigd; H. Donderwinkel RE RA, die optrad als linking-pin van het bestuur heeft deze rol overgedragen aan mevr. drs. M.R. Pauw RE, die eveneens is toetreden tot het NOREA-

bestuur. Daarnaast zijn door het bestuur 3 nieuwe CKO-leden benoemd, waarmee het College per 12 november 2019 als volgt is samengesteld:

- drs. J. Boukens RE RA (voorzitter)
- J.C. Boer RE RA, met ingang van 12-11-2019
- drs. M.A. Bongers RE RA CIA CISA CFE RFA
- drs. P Galjaard RE
- drs. K.H.G.J.M. HO RE RA
- mevr. drs. M.R. Pauw RE (linking-pin bestuur)
- mr. drs. J. Roodnat RE RA
- E. Rosier RE RA CISA, met ingang van 12-11-2019
- R. Zwartjes RE, met ingang van 12-11-2019

3. Toelichting op de werkzaamheden CKO

In dit hoofdstuk wordt een nadere toelichting gegeven op de activiteiten die in de verslagperiode zijn ontplooid.

3.1. Reguliere activiteiten en begeleiding onderzoeken/onderzoekers

Tijdens de vergaderingen is afstemming of overleg gevoerd m.b.t. de rapporten of bevindingen waarover discussie nodig was binnen het College.

3.2. Accreditatie en het overleg met aanpalende beroepsorganisaties

Met de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) is in 2015 afgestemd op welke wijze invulling gegeven moet worden aan artikel 4.2 van het Reglement Kwaliteitsonderzoek, waarin de mogelijkheid wordt geboden om gebruik te maken van kwaliteitsonderzoek door andere door NOREA erkende beroepsorganisaties. De uitvoering van kwaliteitsonderzoek van accountantsorganisaties met betrekking tot IT-assuranceopdrachten, anders dan jaarrekeningcontrole, wordt op grond van de afspraak met NBA in de NOREA-selectie van uit te voeren onderzoeken betrokken.

In 2019 is de accreditatie van het Instituut van Interne Auditors (IIA.nl) verlengd. Deze accreditatie is gebaseerd op een door het CKO ingesteld onderzoek naar de aanpak en werkwijze van het IIA NL en omvat afspraken over onder meer:

- het melden van eventuele wijzigingen in de aanpak en werkwijze van het IIA NL;
- het jaarlijks verstrekken van een verslag van de uitgevoerde onderzoeken naar het stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen voor IT-assurance – en adviesdiensten;
- het onverwijld melden van de uitkomsten van onderzoeken met een negatieve strekking in relatie tot de voor NOREA relevante regelgeving.

Met het Samenwerkingsverband Kwaliteitsonderzoek Overheidsaccountants (KOA) bestaat sinds 2016 eveneens een accreditatieovereenkomst voor de uitvoering van kwaliteitsonderzoeken waarbij de RE's in overheidsdienst worden betrokken.

3.3 Uitgevoerde onderzoeken

In 2019 zijn 28 organisaties of entiteiten geselecteerd, waarvan –na analyse en beoordeling van de selfassessment– 14 organisaties daadwerkelijk zijn onderzocht. Daarnaast zijn twee heronderzoeken uitgevoerd naar aanleiding van een verbeterplan dat als aanwijzing bij een eerder onderzoek is

opgelegd. Bij 15 onderzochte organisaties voldoet daarmee het kwaliteitsstelsel op alle relevante aspecten, terwijl bij één organisatie nog een hernieuwd onderzoek naar de werking van het stelsel moet plaatsvinden, omdat het aantal dossiers op het moment van het onderzoek (te) beperkt was.

De aanschrijving ten behoeve van het onderzoek is deels gebaseerd op de jaarlijkse uitvraag naar de werkzaamheden in het voorgaande jaar, die in maart 2019 is verzonden. De leden kunnen daarbij (combinaties van) opdrachten aangeven. Daaruit resulteert de volgende verdeling van uitgevoerde werkzaamheden:

- Assurance-opdrachten: 48,2%
- Niet optredend als RE: 30,6%
- Adviesopdrachten: 10,7%
- (uitsluitend) detachering 10,5%

Baten en lasten kwaliteitsonderzoek 2019:

- Gefactureerde opbrengst 2019: € 30.825,-
- Kosten uitvoering onderzoeken 2019 € 27.158,-
- Aansprakelijkheidsverzekering CKO € 4.583,-
- **Totale kosten kwaliteitsonderzoek 2019 € 31.741,-**

3.4 Bevindingen of aanbevelingen n.a.v. onderzoeken 2019 (samenvatting)

In 2019 zijn geen bevindingen geconstateerd die aanleiding voor een afkeurend oordeel vormden. Wel zijn in 11 van de uitgebrachte rapporten één of enkele aanbevelingen gedaan:

- De meeste aanbevelingen (7) hadden betrekking op de Opdrachtgerichte Kwaliteitsbeoordeling (OKB), waarvoor de procedures niet goed waren geregeld, gedocumenteerd of waarbij de interpretatie van de criteria niet geheel volgens de uitgangspunten van [de OKB-Handreiking](#) plaatsvond, bijvoorbeeld alléén bij opdrachten boven een bepaald bedrag, terwijl soms ook het opdrachtrisico of de maatschappelijke impact van het assurance-onderzoek aanleiding kan vormen om wel een OKB te moeten uitvoeren. Ook was soms niet geregeld door wie in voorkomende gevallen een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling kon worden uitgevoerd of waren (nog) geen afspraken gemaakt met een derde partij om hier in voorkomend geval in te voorzien. Ook werd 'tijdsdruk' aangevoerd als argument waarom een OKB pas na uitbrengen van het rapport was uitgevoerd en/of voldeed de documentatie in het dossier niet aan de vereisten voor dossiervorming.

- Eén aanbeveling betrof het beleid met betrekking tot risico-analyse: voer bij het ontbreken van een risicoanalyse door de serviceorganisatie bij een ISAE 3402 type II assurance-opdracht zelf tijdig de risicoanalyse uit op de toereikendheid van het stelsel van beheersingsmaatregelen. Daarmee wordt de vaststelling van volledigheid en juistheid van de beheersdoelstellingen en de bijbehorende beheersmaatregelen geborgd.
- Eén aanbeveling betrof een praktijk waarbij naast adviesopdrachten ook werkzaamheden in detachingsconstructies werden uitgevoerd. Daarbij was constatering dat er geen of onvoldoende duidelijke omschrijving was van de verdeling van verantwoordelijkheid tussen opdrachtgever en opdrachtnemer inzake detachingswerkzaamheden: Indien sprake is van detachering leg expliciet vast wie (welke RE) namens de betreffende organisatie (eind)verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de werkzaamheden;
- Ook was er een aanbeveling die betrekking had op de dossiervorming: wanneer de voorwaarden voor dossiervorming niet tot de laatste komma zijn uitgewerkt, is het zo dat een de 'story of the audit' wel zelfstandig leesbaar moet blijken uit het dossier.
- Twee aanbevelingen betroffen de cliëntacceptatie: Van één van de onderzochte dossiers is de oorspronkelijke cliëntacceptatie niet in het daartoe bestemde formulier vastgelegd. Aangezien deze relatie nog steeds voortduurt is dit tijdens het kwaliteitsonderzoek alsnog gedaan (met het oog op voortzetting). Daarnaast was op opdrachtniveau in de fase van offerte geen risicoinschatting gemaakt van de opdracht op basis waarvan de audit-aanpak verder vorm wordt gegeven. Aanbevolen wordt een dergelijke checklist toe te voegen aan de cliëntacceptatie;
- Het kwaliteitshandboek van de organisatie beschrijft vooral 'high level' de werkwijze en mist daadwerkelijke referenties naar verplichte documenten en detail elementen binnen deze documentatie (zoals bijvoorbeeld het 'Risico Formulier', een beschrijving van verplichte dossierinhoud, of uitleg rondom autorisaties binnen dossiers). Zaken die wel in bestaan vastgesteld zijn. Wij raden daarom aan om in het handboek referenties naar deze detaildocumentatie op te nemen, en kort de belangrijkste inhoud van deze documenten te beschrijven, en standaard formulieren/checklists als bijlage op te nemen.
- Tenslotte een aanbeveling met betrekking tot de dossiervorming: zorg ervoor dat planningsdocumenten van een opdracht altijd onderdeel uitmaken van het (elektronische) opdracht dossier.

4. Bijlage met begrippen en afkortingen

- **Advies:**
een besluitvormende mening over een of meer elementen of aspecten in de toekomst (ontleend aan ‘Studie Adviesdiensten’ – januari 2012).
- **Adviesdienst/-opdracht:**
de werkzaamheden die benodigd zijn om een advies te formuleren en te uiten (ontleend aan ‘Studie Adviesdiensten’ – januari 2012).
- **Assurance-opdracht:**
de opdracht waarbij een IT-auditor een conclusie formuleert die is bedoeld om het vertrouwen van beoogde gebruikers, niet zijnde de partij die zich verantwoordt, in de uitkomst van een evaluatie of de toetsing van het object van onderzoek ten opzichte van de toetsingsnormen te versterken.
- **IT-auditor:**
de Register EDP-auditor (RE), ingeschreven in het register van NOREA.
- **IT-auditorganisatie:**
de organisatorische eenheid waarbinnen één of meer IT-auditors op grond van een onderzoek met betrekking tot de situatie ten aanzien van de informatietechnologie een oordeel of advies geven.
- **Niet actief conform artikel 10 Statuten:**
de EDP-auditor die niet meer op grond van een onderzoek met betrekking tot de informatietechnologie in een organisatie een oordeel of advies geeft.
- **Professionele dienst:**
de werkzaamheden die een IT-auditor uitvoert binnen een IT-auditorganisatie, waarvoor IT-auditdeskundigheid en deskundigheid op aanverwante terreinen is vereist.
- **RE in business:**
de als Register EDP-auditor gekwalificeerde professional, die geen professionele diensten als RE uitvoert.

Afkortingen

- AFM Autoriteit Financiële Markten
- CKO College Kwaliteitsonderzoek
- DNB De Nederlandse Bank
- IFAC International Federation of Accountants
- IIA NL Instituut Internal Auditor Nederland
- KOA Samenwerkingsverband Kwaliteitsonderzoek Overheidsaccountants
- KITA Kleinschalige IT-auditorganisatie
- RKBN Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA
- RKON Reglement Kwaliteitsonderzoek NOREA